

2A 5/97

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
Joštova 8, Brno

Došlo: 22 -09- 1997

Číslo: 6341/97 Vyřizuje:

Přílohy: dvě kópie 100/97-2024

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Vrchní soud v Olomouci rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Václava Novotného a soudců JUDr. Ludmily Valentové a JUDr. Marie Turkové v právní věci žalobce Česká spořitelna, a.s., Na příkopě 29, Praha 1, proti žalovanému Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Joštova 8, Brno, o žalobě proti rozhodnutí předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže č.j. R 24/96 ze dne 16.12.1996,

t a k t o :

I. Žaloba se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou u Vrchního soudu v Olomouci dne 4.3.1997 se žalobce domáhá zrušení rozhodnutí předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 16.12.1996 č.j. R 24/97, kterým bylo změněno rozhodnutí Ministerstva pro hospodářskou soutěž č.j. S 29/III/95 - 230 ze dne 10.5.1996 v bodě 1 a 2 cit. rozhodnutí tak, že žalobce zneužil svoje dominantní postavení na trhu služeb

spojených s vedením sporožirových účtů ve smyslu § 9 odst. 3 zákona č. 63/1991 Sb. v planém znění (dále jen „zákon“) tím, že ve smlouvách o sporožirovém účtu od počátku roku 1995 vynucoval nepřiměřené podmínky v bodech 2 a 9. V bodě 2 smlouvy se vynucuje souhlas „s oprávněním spořitelny ze závažných důvodů a v souladu s právními předpisy obchodní podmínky měnit, doplňovat nebo zrušit vydáním podmínek nových“. V bodě 9 smlouvy se vynucuje, aby majitel účtu odpovídal za veškeré „škody a peněžní pohledávky vzniklé v důsledku ztráty, odcizení, padělání či pozměnění platebních instrumentů v rozporu s touto smlouvou a obchodními podmínkami, případně v rozporu s podmínkami pro vydání a používání příslušného platebního instrumentu ke sporožirovému účtu vedenému Spořitelnou“. Zneužití dominantního postavení pak zakázal a bod 3 napadeného rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, jímž byla uložena pokuta ve výši 1.000.000,- Kč vypustil. Žalobce vytkl napadenému rozhodnutí, že se zabývalo pouze skutečnostmi, které zdánlivě hovoří v neprospěch Spořitelny, aniž by vzalo v úvahu podklady a obsáhlé rozborů, které mu žalobce k jeho žádosti poskytl. Dále, že není pravda, že by smlouva v bodě 2 obsahovala závazek klienta, aby dopředu souhlasil s jakýmkoliv změnami obchodních podmínek, které Spořitelna v budoucnu provede, neboť podle správního znění onoho bodu, majitel účtu souhlasí „s oprávněním“ žalobce tyto obchodní podmínky měnit. Ty měly charakter informativní a nebyly obchodními podmínkami ve smyslu § 273 odst. 1 obchodního zákoníku a nebyly uvedeny jako nedílná součást smlouvy, neboť s pokračujícími změnami technologie vedení sporožirových účtů a neustálým rozšiřováním způsobů nakládání s vklady nebylo možné vázat účinnost změn jejich obsahu na souhlas majitele účtu. Také uvedl, že pokud jde o bod 9 smlouvy, žalovaný nevzal v úvahu žalobcem opakovaně zdůrazňované tvrzení, že nechce a ani nemůže přenášet na klienty odpovědnost za škodu, kterou nezavinili. Uvedl, že žalovaný vytýká žalobci, že odmítl přistoupit na individuální změny smluvních ustanovení podle požadavků některých klientů a v případě jejich nesouhlasu dosud platnou smlouvu vypověděl. Tyto skutečnosti však žalobce považuje za obchodní zvyklosti v oblasti bankovníctví, když v rámci smluvní volnosti je to zpravidla vždy banka, která předkládá klientovi návrh

smlouvy a pro každý typ účtu má vytvořeny určité standardní podmínky, za nichž takový účet vede. Postup žalobce se neodlišuje od postupu jiných bank působících v České republice. Taktéž uvedl, že řízení správním orgánem tak, jak bylo vedeno, bylo v rozporu se správním řádem, když bylo původně zahájeno ve věci opožděné informovanosti klientu o podmínkách úrokové bonifikace a ukončeno rozhodnutím ve věci ustanovení bodu 2 a 9 smlouvy o sporožirovém účtu. Nevychází pak ani ze správně zjištěného stavu věci podle § 46 správního řádu. K návrhum na úpravy smlouvy, které v průběhu správního řízení žalobce opakovaně předkládal, aby dokázal svou vůli vyřešit vzniklý problém, žalovaný nezaujal písemné stanovisko. Stejně ani k úpravám provedeným na základě rozhodnutí. Závěrem tedy navrhl zrušení rozhodnutí předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jakož i rozhodnutí správního orgánu prvního stupně.

Ve vyjádření k žalobě žalovaný uvedl, že v rámci rozsáhlého správního řízení, v němž byla vydána 4 rozhodnutí byly správním orgánem vzaty do úvahy všechny relevantní skutečnosti a informace. Rozhodnutí se nezabývá otázkou, zda pojem „obchodní podmínky“, který používá žalobce ve smlouvě o sporožirovém účtu odpovídá pojmu „obchodní podmínky“ ve smyslu § 273 obchodního zákoníku. Pokud jde o námitky vztahující se k bodu 9 smlouvy, není pro právní posouzení rozhodné, jak žalobce postupuje v praxi, ani to jak postupují jiné banky, jež nemají na trhu služeb, spočívajících ve vedení sporožirových účtů dominantní postavení na trhu. K otázce odmítnutí individuální změny smluvních ustanovení podle požadavku některých klientů pak uvedl, že to je právě důkazem vynucování nepřiměřených podmínek, neboť pouhé nabízení nepřiměřených podmínek nenaplňuje skutkovou podstatu zneužití monopolního nebo dominantního postavení na trhu. K další námitce žalovaný uvedl, že správní řízení bylo zahájeno 25.4.1995 pro podezření na zneužívání dominantního postavení na trhu poskytovaných služeb vedení korunových běžných účtu fyzických osob sloužících k nepodnikatelským účelům a takto vymezený předmět řízení byl v průběhu rozsáhlého správního řízení pouze upřesňován. Pokud jde o nezaujetí písemného stanoviska k různým návrhum na úpravu smlouvy podotýká, že tato námitka se

netýká napadeného rozhodnutí a úřad mimo rámec správního řízení ve velkém rozsahu poskytuje konzultace ke všem problémům hospodářské soutěže. V průběhu správního řízení to však činit nelze. Navrhl pak zamítnutí žaloby.

V nařízeném jednání ze správního spisu R 24/96, S 29/95 - 230 vplynuly pro věc tyto rozhodující skutečnosti:

Dne 9.3.1995 byl žalobce vyzván, aby poskytl znění smlouvy mezi žalobcem a klientem o zřízení sporožirového účtu - dřívější a nové znění a dále oznámení o změně úrokových sazeb. Žalobce tuto výzvu splnil a zaslal dva formuláře smlouvy o sporožirovém účtu, který obsahoval, mimo jiné, bod 2, podle kterého „majitel účtu prohlašuje, že se před podpisem smlouvy seznámil s platnými obchodními podmínkami Spořitelny pro zřízení a vedení sporožirového účtu včetně podmínek platebního styku zajišťovaného prostřednictvím sporožirového účtu a souhlasí s nimi. Současně souhlasí s oprávněním Spořitelny ze závažných důvodů a v souladu s právními předpisy obchodní podmínky měnit, doplňovat, nebo zrušit vydáním podmínek nových. Nové obchodní podmínky nemají zpětnou účinnost“. Podle bodu 9 „majitel účtu odpovídá za případné škody a peněžní pohledávky vzniklé v důsledku ztráty, odcizení, padělání či pozměnění platebních instrumentů nebo vzniklé padělání podpisu osob oprávněných nakládat s účtem či vzniklé použitím platebních instrumentů v rozporu s touto smlouvou a obchodními podmínkami, příp. v rozporu s podmínkami pro vydání a používání příslušného platebního instrumentu ke sporožirovému účtu, vedenému Spořitelnou. Majitel účtu odpovídá rovněž za škody vzniklé v důsledku nesprávně vyplněného nebo odcizeného příkazu a za škody vzniklé odcizením nebo nesprávným vyplněním tiskopisů šeku“. Stejně znění obsahují oba předložené formuláře, kdy pozdější formulář je doplněn o další dva body tak, že jich obsahuje celkem 17, narozdíl od prvního formuláře, který bodu obsahuje 15. Také je ve spise založeno oznámení o stanovení úrokových sazeb z vkladu přijatých žalobcem a z úvěru poskytovaných žalobcem fyzickým osobám. Podle obchodních podmínek žalobce pro řízení a vedení sporožirového účtu, které byly

účinnosti dne 1.12.1994 a které obsahují celkem 16 bodu, muže mimo jiné vklady na sporožirový účet za dodržení podmínek žalobce ukládat kdokoliv složením hotovosti na přepážce žalobce nebo bezhotovostním převodem mzdy, důchodu, nebo jiné příjmu, z účtu u jiného peněžního ústavu, případně z jiného účtu uvedeného žalobcem nebo peněžní poukázkou (bod 5). Majitel účtu, popř. další disponující osoby mohou požádat žalobce o zavedení trvalých příkazu k provádění pravidelně se opakujících plateb. Žalobce je oprávněn provést platbu podle trvalého příkazu maximálně 7 dní před její splatností (bod 6). Trvalý příkaz může být kdykoliv odvolán; účinnost odvolání nastane nejpozději koncem druhého kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž žalobce odvolání obdržel (bod 8). Podle bodu 10 pak při splnění podmínek stanovených žalobcem mohou být majiteli účtu, popř. dalším disponujícím osobám vystaveny platební instrumenty.

Dne 18.4.1995 bylo zahájeno správní řízení se žalobcem ve věci zneužití dominantního postavení podle § 9 odst. 3 zákona na trhu poskytování služeb vedení korunových běžných účtu fyzických osob sloužících k nepodnikatelským účelům.

Dne 27.4.1995 proběhlo v budově žalovaného ústní jednání, při kterém zástupci žalobce zodpověděli dotazy ohledně formy zveřejňování změn úrokových sazeb, resp. úrokových bonifikací a mimo tento důkaz, který byl stěžejním ze strany žalovaného, uvedli k novému typu smluv, které jsou uzavírány od konce roku 1994, že jde o typové smlouvy, kdy si žalobce nemůže dovolit uzavírat individuální smlouvy odlišné, klient nemá možnost dispozice s obsahem návrhu smlouvy, buď smlouvu uzavře, nebo ne. Žalobce neusiluje o zvýšení ani snížení počtu klientů sporožirových účtu neboť jde o prodělečnou službu, kterou s ohledem na komplexnost poskytovaných služeb nadále nabízí a poskytuje.

Ve spise je založen výpis z obchodního rejstříku vedeného Obvodním soudem pro Prahu 1, z něhož je patrné, že žalobce byl zapsán 30.12.1991 a předmětem podnikání je provádění bankovních

obchodů a poskytování všech bankovních služeb podle § 9 zákona č. 158/1989 Sb..

Rozsáhlé dokazování prováděl žalovaný směrem ke zjištění, jaké byly úrokové sazby, resp. úrokové bonifikace v průběhu rozhodného období a také jakým způsobem je žalobce oznamoval klientům.

Dokazování pak vedl také v tom směru, aby zjistil postavení žalobce na trhu, když zjišťoval počet účtů, jakož i sumu uloženou na těchto účtech u jednotlivých peněžních ústavů a to u České spořitelny, Komerční banky, IPB, Evrobanky, Banky Haná, COOP banky a ČSOB. Z těchto materiálů, které jsou ve spise založeny zjistil, že na trhu běžných účtů fyzických osob má žalobce postavení přesahující 30 % jak co se týká počtu účtů, tak částky, která je na těchto účtech uložena.

Při ústním jednání dne 25.5.1995 v souvislosti se seznámením se s výsledky šetření žalovaný uvedl, že se žalobce dopustil zneužití dominantního postavení na újmu spotřebitelů jednak tím, že o změnách podmínek úrokové bonifikace v neprospěch majitelů účtů k 1.1.1995 nebyli tito majitelé účtů informováni jinak, než formou oznámení v úředních žalobce a dále nově zahrnul do možného zneužití dominantního postavení skutečnost, že žalobce uzavíral typové smlouvy, kdy klient nemá možnost dispozice s obsahem návrhu, přitom poukázal na čl. 2 smlouvy, jak byl výše citován. Dne 1.6.1995 žalobce sdělil Úřadu, že s účinností od 1.6.1995 žalobce přijal opatření, podle kterého bude o každé změně týkající se obchodních podmínek žalobce informovat majitele účtu písemně a oznámení o této změně jim bude zasílat na výpisu z účtu nebo spolu s ním. Klienti, jimž na základě jejich výslovného přání výpisy z účtů zasílány nejsou, budou mít tuto informaci spolu s výpisem uloženou v příslušné pobočce. Současně bude o všech uvedených změnách klient informován prostřednictvím tisku.

Ministerstvo pro hospodářskou soutěž dne 22.6.1995 pod č.j. 842/230 - 95 vydalo rozhodnutí, podle kterého žalobce zneužil svého

dominantního postavení spočívající v nedostatečné informovanosti klientu o změnách podmínek úrokové bonifikace, vyplývající z Oznámení žalobce účinného od 1.1.1995, jakož i v uzavírání smluv o účtu, kde je stanoveno oprávnění jednostranných změn ze strany žalobce, aniž by bylo stanoveno právo klienta na včasnou informaci o těchto změnách. Za to byla uložena jednak povinnosti k nápravě a jednak pokuta ve výši 1 milionu Kč.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce včas rozklad, v němž požadoval, aby bylo přihlédnuto ke znění zákona č. 21/1992 Sb. zejména v § 11, dále k historickému vývoji bankovní sféry, postavení žalobce a právních předchůdců žalobce a dosavadní snaze žalobce vyrovnat se se svým, pro něj nepříznivým dominantním postavením v hodnocené oblasti, k dodržování povinností uložených obecně závazným právním předpisem a učiněním opatření jdoucím nad rámec tohoto předpisu ve snaze vyhovět požadavkům vznášejících v průběhu správního řízení.

Rozhodnutím ministra pro hospodářskou soutěž ze dne 14.12.1995 č.j. R 21/95 bylo zrušeno napadené rozhodnutí správního orgánu prvního stupně a to zejména z toho důvodu, že nevychází ze spolehlivě zjištěného stavu věci, když v bodě 2 a 9 tiskopisu smlouvy jsou ustanovení, která jsou výrazem zneužití dominantního postavení Spořitelny. Jednak v bodě 2 řečená věta druhá, která zavazuje klienta, aby se vzdal svého práva vyjádřit svůj názor na změnu obchodních podmínek, které jsou součástí smlouvy a jednak v bodě 9, kde je stanovena odpovědnost majitele účtu za případné škody a peněžní pohledávky vzniklé v důsledku ztráty, odcizení, padělání či pozměnění platebních instrumentů nebo vzniklé padělání podpisu osob oprávněných nakládat s účtem či vzniklé použitím platebních instrumentů v rozporu se smlouvou a původními podmínkami případně podmínkami pro vydání a používání příslušného instrumentu k účtu. Rozkladový orgán uvedl, že žalobce měl možnost v průběhu dosavadního řízení se k této problematice vyjádřit a uložil prvostupňovému orgánu doplnit šetření o shora naznačené dukazy.

Dne 24.1.1996 při ústním jednání byl žalobce seznámen s tím, že účelem tohoto řízení je zohlednit jednání žalobce z hlediska § 9 odst. 2 zákona stran bodů 2 a 9 smlouvy o účtu, kde jsou ustanovení, která jsou výrazem zneužití dominantního postavení žalobce. Zástupce žalobce k tomu uvedl, že s takovýmto rozšířením předmětu řízení nesouhlasí. Konkrétní otázky zodpověděl a přitom zejména uvedl, že ustanovení bodu 9 smlouvy sleduje výchovný moment klientů. Poukázal na to, že smlouva o účtu upravuje všechny otázky smluvního vztahu mezi žalobcem a klientem, obchodní podmínky jsou záležitostí provozně technická, která má pouze informativní charakter a je poučením pro klienta, obsahuje rámcovou informaci o službách, které klient může využívat a neobsahuje nic, k čemu je třeba vyžadovat souhlas klienta. V podobném smyslu pak zaslal žalobce žalovanému přípis dne 24.1.1996.

Podle přiložené informace č. 303 z 21.11.1994 je patrné, že text čl. 9 má „mnohem jasněji oproti stávajícím smlouvám vymezit odpovědnost klienta i Spořitelny. Umožnění případného využití smluvní pokuty by mělo postupně ovlivnit postoj klientů k dodržování smluvních podmínek. Zavedením nových dokumentu (smlouvy, obchodních podmínek a podpisového vzoru) chce žalobce předcházet vzniku škod a případným soudním sporům. Ustanovení nové smlouvy by mělo rovněž přispět k vyšší odpovědnosti klienta a sledování peněžních prostředků na jeho účtě“. Podle informace č. 33 z 18.10.1995 je uvedeno, že ke zdárnému dokončení celé akce (od prosince 1994 výměna smluv) se stanovují mimo jiné tato opatření a pracovní postupy: „Klientum, kteří výslovně odmítli podepsat novou smlouvu o účtu zašle pobočka dopis s výzvou, aby přehodnotili své odmítavé stanovisko s tím, že pokud tak neučiní, bude smlouva vypovězena a za další bude jejich dosavadní smlouva vypovězena a účet zrušen k 31.12.1995“.

Žalovaný doplnil dokazování o zjištění podílu žalobce na trhu poskytovaných služeb za rok 1995, z čehož je zřejmé, že byť jeho podíl na trhu v sledovaných službách pokles, a to v procentním vyjádření jak u počtu účtů, tak co se týče vložené částky, přesto

zůstává nad 30 v obou kategoriích. Zjišťování bylo provedeno porovnáním peněžních ústavu jak bylo prve uvedeno.

Žalovaný se zaměřil na zjištění, jak u jiných peněžních ústavu je řešena otázka odpovědnosti banky a klienta. Z informace pro klienty Evrobanky, a.s. zjistil, že banka neručí za pravost podpisu a neodpovídá za škody, které vzniknou v dusledku napodobení nebo padělání podpisu shodně s podpisovými vzory. Podle podmínek Agrobanky, Praha, a.s. klient ručí za správnost uvedených podpisu oprávněných osob, což stvrdí svým podpisem provedeným před zaměstnancem AGB na rubové straně formuláře podpisového vzoru. Podle podmínek COOP banky, a.s. tato neodpovídá za škodu způsobenou poskytováním služby, která vznikne jinak, než porušením povinností banky. Neodpovídá také za škody způsobené jednáním třetích osob spočívající zejména v napodobení podpisu, neoprávněném vyplnění nebo pozměnění dokladů, jež není možné rozpoznat při dodržení běžné míry pozornosti. Banka neodpovídá za škody vzniklé neohlášením uvedených změn, které je klient povinen neprodleně sdělit.

Přípisem z 30.1.1996 žalobce vysvětlil technickou stránku bezhotovostního platebního styku, když uvedl, že aby nebylo nutné při každém zadání příkazu ověřovat totožnost oprávněné osoby, dává majitel účtu příslušným osobám plnou moc ve smyslu občanského zákoníku a písemné příkazy k dispozicím s prostředky pak Spořitelna v souladu se smlouvou zkoumá z hlediska souhlasu podpisu, tzn. že příkaz obsahující podpis, který nesouhlasí s podpisovým vzorem neprovede pokud nebude jinak, např. ověřením totožnosti prokázáno, že jde o podpis oprávněné osoby. Toto ujednání zjednodušuje styk klienta s bankou, avšak nese s sebou i určitá rizika spočívající zejména v padělání podpisu. Banka přitom neporuší ani zákonnou ani smluvní povinnost, neboť takové jednání ukládá smlouva uzavřená s klientem. Nemůže tedy odpovídat za škodu, která v té souvislosti klientovi vznikla, protože z její strany nedošlo k porušení žádné povinnosti. Tímto ujednáním (bod 9 smlouvy) není přenášena na klienta odpovědnost v případě, kdyby padělání podpisu zavinil zaměstnanec Spořitelny.

Žalobce se písemně vyjádřil 15.2.1996 v souvislosti se sdělením, jak četné bylo padělání podpisu osoby oprávněné nakládat s účtem, že totiž v případech, kdy došlo ke ztrátě nebo odcizení platební karty a klient tuto skutečnost oznámil Spořitelně se současným zadáním zákazu vzniklé škody uhradila Spořitelna. Pokud však klient nepožaduje zákaz a dojde ke vzniku škody, je povinen tuto škodu uhradit sám. V případech, kdy klient nepožadoval zadání zákazu na kartu a důsledkem neoprávněných výběru byl vznik debetu na účtu, který klient odmítl uhradit, Spořitelna žalovala klienta. Padělatele šeku, pokud byli zjištěni, Spořitelna žalovala, pokud se pochybení dopustil příjemce odcizeného nebo ztraceného šeku, např. že neověřil totožnost předkladatele, je náhrada škody požadována na něm. Pokud jde o padělání podpisu oprávněné osoby, je patrný výrazný nárůst celkové částky za období od roku 1993 do roku 1995.

Dne 15.3.1996 byli účastníci řízení seznámeni s výsledky šetření, zejména pak s poukazem na skutečnost, že se toto šetření zaměřilo na zjištění, zda došlo ke zneužití dominantního postavení v souvislosti se zakotvením bodu 2 a 9 smlouvy o účtu, jak bylo vytknuto prvostupňovému orgánu orgánem rozkladovým. Zástupce účastníka řízení se pak mohl k věci vyjádřit a přednést své stanovisko.

Ve spise jsou založeny podmínky pro zřízení a vedení účtu z 1.4.1996, v němž v bodě 20 je uvedeno, že žalobce je povinen informovat majitele účtu o změnách Podmínek, úrokových sazeb a cen za poskytované služby a jiné úkony nejméně 2 měsíce před účinností této změny (z tiskopisu smlouvy o účtu bod 13 je uvedeno, že obě smluvní strany mají právo vypovědět smlouvu bez uvedení důvodu a výpovědní lhůta činí 1 měsíc a počíná běžet prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla písemná výpověď doručena druhé straně).

Dne 10.4.1996 zaslal žalobce Úřadu přípis, v němž sdělil, že do nových smluv (uzavíraných v roce 1996) bude doplněno ustanovení toho

znění, že žalobce je povinen informovat majitele o změnách obchodních podmínek pro zřízení a vedené sporožirového účtu, o změnách úrokových sazeb a cen za poskytované služby a jiné úkony nejméně 2 měsíce před účinností této změny. O této skutečnosti budou informováni jak majitelé účtů, jimž je zasílán výpis z účtu, tak ti, jimž tyto výpisy zasílány nejsou, a to prostřednictvím tisku.

Dne 10.5.1996 pod č.j. S 29/III/95 - 230/518 vydalo Ministerstvo pro hospodářskou soutěž rozhodnutí, podle kterého jednání žalobce spočívající 1) v nedostatečné informovanosti klientů o změnách podmínek úrokové bonifikace, vyplývající z Oznámení žalobce účinného od 1.1.1995 a 2) v bodě 2 a 9 návrhu smlouvy o účtu předkládaném klientům od počátku roku 1995, jejichž neakceptování je spojeno s vypovězením stávající smlouvy, je zneužitím dominantního postavení ve smyslu § 9 odst. 3 zákona a to na újmu spotřebitelů. Za porušení zákazu cit. paragrafu se ukládá pokuta ve výši 1 milionu Kč. Ve včas podaném rozkladu vytkl žalobce žalovanému porušení zákona ze stejných důvodů, jak tomu bylo i v případě prve vydaného rozhodnutí správního orgánu prvního stupně a dále, že není vůbec jasné, v čem má spočívat zneužití postavení Spořitelny v bodu 2 výroku. Pokud jde o způsob uzavírání smluv mezi bankovním ústavem a klientem, poukázal žalobce na obvyklou praxi v bankovníctví; pokud jde o běžné účty, že obsah smlouvy navrhuje tento bankovní dům klientovi na vlastním formuláři, který se může pro návrh rozhodnout. Banka nemůže návrhy klienta na úpravu smlouvy o běžném účtu akceptovat, neboť je v jejím zájmu i klientu vést běžné účty na základy typové smlouvy, připouštějící pouze některé, pro daný případ individuálně dohodnuté podmínky. V případě požadavku klienta na změnu smlouvy se tedy do pozice strany návrh přijímající dostává banka, která v rámci smluvní volnosti může návrh jen přijmout či nikoliv. Využívá tedy stejně jako klient svého práva návrh nepřijmout, pokud jí tedy nevyhovuje. Tímto úkonem se pak nedopouští ničeho protiprávního a je to v souladu se zásadami smluvní volnosti. Používání typové smlouvy je pak v praxi běžné všemi bankami. Přitom za zneužití by podle žalobce mohlo být považována taková situace, kdy by nebyla k dispozici jiná banka

nabízející mu stejné nebo srovnatelné služby za podmínek pro něho přijatelnějších. Pokud jde o stanovení bodu 2, je zřejmé, že obchodní podmínky nejsou nedílnou součástí smlouvy, ale mají jen informativní charakter.

Pokud jde o bod 9, pak se žalovaný nezabýval skutečností, že ke každému platebnímu instrumentu vydávanému k účtu existují samostatné smlouvy a obchodní podmínky, v nichž je individuálně upravena odpovědnost za škody jak pro žalobce, tak pro majitele účtu. Pokud žalovaný uvedl, že jiné banky automaticky nepředpokládají odpovědnost klienta, opomněl uvést, že potřeba prevence z jejich strany zatím nevznikla. Ustanovením bodu 9 smlouvy žalobce nepřenáší na klienta odpovědnost za škody zaviněné Spořitelnou, což by nebylo ani účinné, neboť podle právních předpisů za škodu odpovídá subjekt, který ji zavinil.

Ve spise se nachází korespondence mezi žalovaným a žalobcem, pokud jde o snahu žalobce vyhovět požadavkům žalovaného na úpravu změny smlouvy s tím, že byly mimo jiné přiloženy nové obchodní podmínky žalobce platné od 1.4.1996 se zněním, mimo jiné v bodě 17, podle kterého Spořitelna odpovídá za škodu, která vznikne majiteli účtu zaviněním Spořitelny nebo zaměstnancem Spořitelny. Přitom z této dokumentace nelze uzavřít, že by žalovaný vyjádřil názor, že provedené úpravy, resp. navrhované úpravy jsou dostatečné, resp. důvodem pro zastavení řízení.

Dne 16.12.1996 pod č.j. R 24/96 vydal rozhodnutí předseda Úřadu, kterým změnil napadené rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, když jej změnil tak, že bod 1 zní, že žalobce zneužil své dominantní postavení na trhu služeb spojených s vedením spořicírových účtu tím, že ve smlouvách o spořicírovém účtu od počátku roku 1995 vynucoval nepřiměřené podmínky v bodech 2 a 9, tak jak bylo citováno v úvodu rozsudku. Zneužívání dominantního postavení pak zakázal a bod 3, jímž byla uložena pokuta, vypustil. V důvodech svého rozhodnutí zejména uvedl, že v bodě 2 smlouvy si vynucuje žalobce, aby klient předem souhlasil s jakýmkoliv změnami

obchodních podmínek, které v budoucnu provede. Jestliže v témže bodě smlouvy je uvedeno, že majitel účtu prohlašuje, že se seznámil s platnými obchodními podmínkami a souhlasí s nimi, pak tento souhlas je nutný i pro změny, doplnění nebo zrušení vydáním nových obchodních podmínek a je možné ho vyjádřit jakýmkoliv právně přípustným způsobem, nejen písemnou formou. V bodě 9 smlouvy je pak nesprávným způsobem na úkor klienta řešena otázka odpovědnosti za škodu, když ve všech případech by měl nést odpovědnost za škody majitel účtu, tedy i odpovědnost za skutečnosti, které nezpůsobil a ze zákona, např. občanského nebo obchodního za ně nenese odpovědnost. Uvedl, že větší část klientely žalobce tvoří občané, kteří nemají hlubší právní znalosti a nemohou si učinit úsudek o tom, do jaké míry je smlouva, konkrétně bod 9 v souladu s právním řádem. Přitom obrana žalobce, spočívající v tom, že obsah bodu 9 smlouvy - sledovat preventivní cíle - je zavádějící. Klient by měl mít nesporně přesné informace o tom, co má učinit, aby z jeho zavinění nedošlo ke škodě v souvislosti s vedením jeho účtu, nelze však po něm požadovat, aby odpovídal za cizí zavinění. Že se snaží žalobce přenést odpovědnost za škody na klienta, svědčí i vlastní odůvodnění rozkladu, kdy poukazuje na to, že účelem nové formulace smluvní odpovědnosti klienta za škodu bylo usnadnit žalobci jeho pozici v eventuelním soudním sporu. Stejně tak ani otázka preventivního vlivu bodu 9 nemůže mít nějaký význam pro úvahu žalovaného. Žalovaný pak v závěru svého rozhodnutí uvedl, že již uplynula subjektivní lhůta pro uložení pokuty, uvedená v § 14 odst. 5 zákona, a tudíž vypustil bod 3 napadeného rozhodnutí.

Soud v nařízeném jednání přezkoumal rozhodnutí žalovaného včetně řízení, které mu předcházelo, ale žalobu neshledal důvodnou. O námitkách žalobce uvážil takto:

S účinností od 1. listopadu 1996 byl zřízen Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, na něhož přešla podle § 1 odst. 5 písm. e) zákona č. 272/1996 Sb. dosavadní působnost vyplývající ze zákona a dalších právních předpisů z Ministerstva pro hospodářskou soutěž.

Ve správním soudnictví přezkoumávají soudy na základě žalob nebo opravných prostředků zákonnost rozhodnutí orgánu veřejné správy. Podle § 249 odst. 1 o.s.ř. řízení se zahajuje na návrh, který se nazývá žalobou. Podle druhého odstavce pak žaloba musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat označení rozhodnutí správního orgánu, které napadá, vyjádření v jakém rozsahu se toto rozhodnutí napadá, uvedení důvodu, v čem žalobce spatřuje nezákonnost rozhodnutí správního orgánu a jaký konečný návrh činí.

Podle § 250i odst. 1 o.s.ř. při přezkoumávání zákonnosti rozhodnutí je pro soud rozhodující skutkový stav, který tu byl v době vydání napadeného rozhodnutí; dokazování se neprovádí. Podle třetího odstavce pak k vadám řízení před správním orgánem soud přihlédne, jen jestliže by vzniklé vady mohly mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí.

Podle § 245 odst. 2 o.s.ř. u rozhodnutí, které správní orgán vydal na základě zákonem povolené volné úvahy (správní uvážení), přezkoumává soud pouze, zda takové rozhodnutí nevybočuje z mezí a hledisek stanovených zákonem.

Podle zákona o ochraně hospodářské soutěže (zákon č. 63/1991 Sb. ve znění zákonů č. 495/1992 Sb. a č. 286/1993 Sb.), § 1 odst. 1 účelem tohoto zákona je ochrana hospodářské soutěže na trhu výrobku a výkonu (dále jen „zboží“) proti jejímu omezování, zkreslování, nebo vylučování (dále jen „narušování“). Podle § 2 odst. 1 písm. a) se tento zákon vztahuje na fyzické a právnické osoby, které se účastní hospodářské soutěže, i když nejsou podnikatelé (dále jen „soutěžitelé“).

Podle § 9 odst. 1 zákona získá-li soutěžitel sám nebo v dohodě s jinými soutěžiteli takové postavení na relevantním trhu, že není

vystaven soutěži vůbec (monopolní postavení), popřípadě není vystaven soutěži podstatně (dominantní postavení), je povinen tuto skutečnost neprodleně ohlásit ministerstvu. Podle odstavce 2 dominantní postavení na trhu má soutěžitel, který dodávkami na relevantním trhu zajišťuje v období kalendářního roku nejméně 30. dodávek shodného, porovnatelného, nebo vzájemně zastupitelného zboží.

Podle třetího odstavce monopolní nebo dominantní postavení nesmí být soutěžitelem zneužíváno na újmu jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů ani na úkor veřejného zájmu. Zneužitím je zejména a) přímé nebo nepřímé vynucování nepřiměřených podmínek ve smlouvách s jinými účastníky trhu, zvláště vynucování plnění, jež je v době uzavření smlouvy v nápadném nepoměru k poskytovanému protiplnění, b) vázání souhlasu s uzavřením smlouvy na podmínku, že druhá smluvní strana odebere i další plnění, které s požadovaným předmětem smlouvy věcně ani podle obchodních zvyklostí nesouvisí, c) uplatňování rozdílných podmínek při shodném, či srovnatelném plnění vůči jednotlivým účastníkům trhu, jimiž jsou tito účastníci v hospodářské soutěži znevýhodňováni, d) zastavení či omezení výroby, odbytu nebo technického vývoje zboží za účelem získání neoprávněného hospodářského prospěchu na úkor kupujících.

V daném případě není zpochybňována osobní působnost zákona na žalobce, to znamená, že dominantní postavení žalobce jako předpoklad k uplatnění zákona ze strany žalovaného není rozporováno a žalobce tedy spadá pod režim § 9 odst. 3 zákona.

Žalobce vytknul žalovanému jednak, že se zabýval skutečnostmi hovořícími jen v jeho neprospěch a nezákonně v průběhu řízení rozšiřoval a měnil důvody zahájeného řízení, jednak, že není správný názor žalovaného na to, že by v důsledku aplikace čl. 2 a 9 Smlouvy došlo ke zneužití dominantního postavení žalobce.

Podstatou sporu po hmotné stránce je otázka, zda je oprávněný požadavek žalovaného Úřadu na zákaz aplikace zmiňovaných článků 2 a 9 smlouvy ze strany žalobce. Ten totiž počínaje rokem 1995 předkládal klientům smlouvy obsahující text cit. článků 2 a 9 s tím, že jejich neakceptování ze strany klienta mělo za následek neuzavření smlouvy. Tyto skutečnosti nebyly žalobcem rozporovány, sporným bylo učiněno právní posouzení tohoto jednání.

Zákon v demonstrativním výčtu § 9 odst. 3 obsahuje kogentní ustanovení o zákazu zneužívání monopolního postavení. Přitom není rozhodující, jako formou je skutková podstata tohoto správního deliktu naplněna. Zda tedy jde např. o jednání bezprostřední nebo odkazující na jiné skutečnosti, jejichž určení je v dispozici soutěžitele. V daném případě žalobce poukázal na smluvní úpravu opírající se o obchodní a občanský zákoník. Žádné smluvní ujednání nemůže však překročit rámec kogentní právní úpravy. Nelze jednat v rozporu se zákonem v odvolání se na smluvní volnost. Ve vnitrostátním právu není smlouva považována za pramen objektivního práva, leda inter partés, a to výlučně v mezích kogentního práva. Úprava daná smlouvou, ať již pojmenovanou nebo nepojmenovanou nesmí odporovat kogentním právním normám (narozdíl od dispozitivních); porušení práva kogentního zapříčiní neplatnost smlouvy zcela nebo zčásti. To je totiž silnější než lex contractus. Přitom svoboda utvořit obsah smlouvy může být omezena na volbu mezi možnostmi ji přijmout nebo nepřijmout. Je tak teoretickou otázkou, zda není v konkrétním případě založen důvod její neplatnosti, např. dle § 39 občanského zákoníku. V posuzovaném případě však postačí, jestliže smluvní ujednání působí proti § 9 odst. 3 zákona, který bezpochyby kogentní normou je.

Jde totiž o tom, že žalobce, který disponuje dominantní tržní mocí, ať již z jakýchkoliv příčin, musí přijmout pravidla, která jsou stanovena pro soutěžitele s touto exkluzivitou, tj. podřídit se zákonům upravující podmínky fair chování na trhu. Žalobce tedy musí akceptovat zásady, které představují z jeho pohledu určitá omezení,

jimiž by nebyl vystaven, pokud by nebyl dominantem. Je třeba zduraznit, že tato omezení jsou důrazem širšího požadavku na tvorbu zdravého konkurenčního prostředí zohledňujícího v druhém plánu i spravedlivé požadavky spotřebitelu. To je smyslem § 9 odst. 3, jakožto tzv. generální klauzule.

Je tedy namístě klást otázku, je-li požadavek žalovaného zastupujícího zde zájem spotřebitele skutečně oprávněný. Podstatou projektu vedení účtu peněžního ústavu žalobce je smluvní báze. Smlouva jako svobodný projev vůle by neměla být zasažena stínem tísně, nápadně nevýhodných podmínek apod. Přeneseno do terminologie soutěžního práva, neměla by nést stopy nepřiměřených podmínek, o nichž však lze hovořit pouze v souvislosti s dominantní tržní mocí. Soud má zato, že je správný názor žalovaného o výrazné nevýhodnosti čl. 2 a 9 pro klienta žalobce. Soud připojuje, že míra nevýhodnosti dosahuje stupně nepřiměřených požadavků, kterými žalobce podmiňuje uzavření smlouvy o účtu. Ten totiž uzavírá v určitý moment smlouvu s klientem, který stvrzuje, že se seznámil mimo jiné i s obchodními podmínkami a souhlasí s nimi. To ale znamená, že nemůže uplatňovat po žalobci jiné služby, resp. jiné postupy, než které žalobce obchodními podmínkami přislíbil. Tento smluvní prvek je naprosto obvyklý a ze strany žalobce oprávněný, neboť je v jeho zájmu, ale i v zájmu stability celého smluvního stavu, aby předmět kontraktu byl nanejvýš upřesněn. Je nepodstatné, zda žalobce zamýšlel učinit obchodní podmínky součástí smlouvy či nikoliv. Význam těchto podmínek nespočívá ani tak v tom, jakou míru vázanosti na sebe vezmou, jako spíše v tom, že umožňují klientovi výběr při jeho volbě peněžního ústavu. Ten při sjednávání smlouvy ví, jak bude banka postupovat, např. při zavedení nebo odvolání trvalých příkazů, za jakých podmínek budou vydány platební instrumenty, v jakých intervalech bude informován o pohybech na účtu, jak bude zveřejňována výše úrokové sazby, apod.. Nepochybně nelze trvat na tom, aby smlouva byla obnovována při každé změně obchodních podmínek, pokud budou obsahovat pouze tyto údaje a informace, ale lze požadovat, aby formulací příslušného článku smlouvy nebyl poškozen klient, který nemůže včas zareagovat na změny oněch

obchodních podmínek, např. tím, že by smlouvu vypověděl před tím, než by jej, pro něho nevyhovující změny zasáhly. Lze tedy akceptovat takovou úpravu, jak ji žalobce uvedl v nových obchodních podmínkách v bodu 20, kdy pro sebe stanovil povinnost informovat majitele účtu o změnách obchodních podmínek s dvouměsíčním předstihem, pokud by byla včleněna do smlouvy.

Pokud se tedy vyžaduje, aby klient dopředu souhlasil s oprávněním žalobce měnit obchodní podmínky, není tím vůbec řešena otázka důsledků provedených změn dopadajících na klienta. Přiměřeným požadavkem z hlediska ochrany práv klienta se jeví jeho právo odstoupit od smlouvy bez jakýchkoliv sankcí před účinností avizovaných změn. To však čl. 2 smlouvy v době, ve kterou byl uplatňován, neumožňuje a ani z obsahu smlouvy nic takového nevyplývá. Proto názor žalovaného, pokud jde o článek 2 smlouvy správný a s upřesněním požadavku, jež se z hlediska ochrany spotřebitelů jeví spravedlivým, sdílí i soud.

Právně jednodušší je problematika článku 9 smlouvy, neboť formulace, kterou se majitel účtu činí odpovědným za škody a peněžní pohledávky vzniklé v důsledku ztráty, odcizení, padělání či pozměnění etc platebních dokumentů, je významným nerespektováním stěžejní občanskoprávní zásady odpovědnosti fyzické osoby za zavinění. Žalobce vnutil klientovi takovou formu odpovědnosti, která není v soukromém právu pravidlem a to za situace, kdy klient není a stěžejní může být seznámen s výší škody, která může být po něm požadována. V důsledku takto formulované odpovědnosti na prvním místě odpovídá za debetní zůstatek klient, byť by ho např. byl „způsobil“ i tím, že včas neohlásil odcizení platebního instrumentu proto, že o tom vůbec nevěděl. Je nepochybné, že takto stanovená odpovědnost, která je přenášena ze skutečného viníka (v uváděném příkladu zloděje) na jeho oběť je v rozporu s § 3 odst. 1 občanského zákona, neboť takovéto jednání je v rozporu s dobrými mravy. Soud dává plně za pravdu argumentaci žalovaného, že totiž smlouvy jsou uzavírány s klienty, z nichž většina nemá hlubší právní vědomosti a

rozhodně není s to si uvědomit dopad přenesené odpovědnosti za škody.

Lze uzavřít, že v obou případech byla shledána nevýhodnost, resp. i neobvyklost sjednaných smluvních podmínek pro klienty. Protože se tohoto jednání dopouštěl podnikatel s dominantním postavením, nese s sebou tento projev vždy rysy nátlaku, jelikož volba klienta je objektivně omezena právě mírou dominance soutěžitele. To je smyslem a podstatou zákona, jestliže vůbec delikt zneužití postavení na trhu formuluje.

Je právně nevýznamná diskuse o příčinách výrazně dominantního postavení žalobce v dané oblasti, neboť je věcí odborné diskuse zhodnotit nejen nevýhody, které plynou z orientace na fyzické osoby, ale i výhody, které nepochybně také existují.

Žalobce popsáním jednáním zneužil svého dominantního postavení ke škodě spotřebitelů.

Z hlediska výtek žalobce, týkajících se procesní stránky věci soud uvádí, že žalovanému nelze vytknout ničeho, co se týká úplnosti zjištění skutečného stavu věci, protože shromáždil dostatek dukazů pro to, aby mohl být učiněn závěr, že žalobce uzavíral smlouvy citovaného znění, jejich obsah nezpochybňoval a dokonce sám vyslovil záměry, jimiž byl veden, tj. zajistit si výhodnější pozici v případném soudním sporu, pokud by šlo o dopady článku 9 a zjednodušenou pozici při změnách obchodních podmínek, pokud jde o článek 2 smlouvy. Shromážděné důkazy vyhodnotil žalovaný jedině možným způsobem, s nímž se soud plně ztotožňuje a právní posouzení, které formuloval v rozkladovém rozhodnutí plně odpovídá aplikaci § 9 zákona.

Žalovaný od počátku vedl správní řízení se žalobcem ve věci zneužití dominantního postavení žalobce na trhu poskytování služeb vedením korunových účtů fyzických osob sloužících k nepodnikatelským účelům a takto vymezený rozsah správního deliktu nikdy nepřekročil.

V průběhu řízení pak měnil konkrétní formy zneužití postavení. Přitom, pokud šlo o vytýkanou nedostatečnou informovanost klientu o změnách podmínek úrokové bonifikace, tuto nakonec zrušil s ohledem na učiněnou nápravu ze strany žalobce.

Pokud v průběhu téhož řízení vyšly najevo další podoby možného zneužití zákona podle § 9 odst. 3, pak nebylo žádného důvodu, aby žalovaný zahajoval vždy samostatně správní řízení, jestliže žalobce současně nebyl zkrácen na svých základních právech účastníka řízení. To se však nestalo, neboť žalobce byl vždy, byť v důsledku podaného rozkladu, řádně uvědoměn o předmětu řízení. Měl možnost se k němu vyjádřit a činit návrhy a předkládat dukazy, což také využíval. Správní řád ani zákon nestanoví správnímu orgánu povinnost v popisovaném případě zahajovat nové správní řízení. Navíc v daném případě by to mohlo jedině přivodit žalobci zhoršení jeho postavení, co se týče dodržení lhůt pro uložení pokuty ve smyslu § 14 odst. 5 zákona. Skutečnost, že zejména před vydáním napadeného rozhodnutí žalobce zintensivnil aktivitu směřující k odstranění některých vytýkaných chyb, nemá na vlastní výrok žalobce ani soudu vliv. Mělo by to být zohledněno při úvahách o výši ukládané pokuty, což je v daném případě irrelevantní. To se týká i přiložených kopií novinových článků. Žalovaný nemá zákonnou povinnost vydávat jakoukoliv podobu negativního atestu.

Žalovaný odstranil nedostatky prvostupňového rozhodnutí spočívající v absenci přesné formulace důvodu porušení zákona články 2 a 9 smlouvy, a proto nebylo důvodu rušit ani rozhodnutí rozkladové ani rozhodnutí orgánu prvního stupně.

Soud tedy neshledal žádné důvody, které by svědčily o nezákonnosti postupu žalovaného, a proto žalobu jako nedůvodnou zamítl. Přitom také zvážil, že v průběhu správního řízení nebyly shledány žádné takové vady, ke kterým by soud přihlédl ex offio a jež

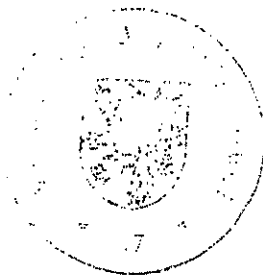
by tedy mohly mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí (§ 250i odst. 3 a § 250j odst. 1 o.s.ř.).

O nákladech řízení rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá na jejich náhradu nárok, neboť žalobce nebyl ve věci úspěšný a žalovanému tato náhrada ze zákona nenáleží (§ 250k odst. 1 o.s.ř.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e n í** opravný prostředek přípustný (§ 250j odst. 4 o.s.ř.).

V Olomouci dne 11.9.1997

Za správnost vyhotovení:

JUDr. Václav Novotný, v.r.
předseda senátu